

Schadevergoeding bij gaswinning:
burgerlijke rechter of bestuursrechter?

Mr. G.J. (Gert) Visser
24 april 2019

VOORAF:

- Alleen schadevergoeding, geen versterkingsproblematiek
- Mijn doel: gerustgesteld te worden
- Ieder 20 minuten, daarna discussie
- Eerst een kort overzicht

Gaswinning: drie juridische vakgebieden/rechters

1. het strafrecht
2. het bestuursrecht
3. het privaatrecht

1. Het strafrecht

Artikel 171 Wetboek van Strafrecht luidt als volgt:

Hij aan wiens schuld de vernieling of beschadiging van enig gebouw (...) te wijten is, wordt gestraft:

- 1°. met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete (...), indien daardoor gemeen gevaar voor goederen ontstaat;
- 2°. met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete (...), indien daardoor levensgevaar voor een ander ontstaat;
- 3°. met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete (...), indien het feit iemands dood ten gevolge heeft.

Beslissing van 20 april 2017 (ECLI:NL:GHARL:2017:3248) Hof Arnhem/Leeuwarden:

- beveelt de vervolging van beklaagde (= NAM) ter zake van vernieling of beschadiging van gebouwen, voorzover daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is, gepleegd tussen 1 januari 1993 en 14 april 2015 in de provincie Groningen;
- gelast de officier van justitie om (...) te vorderen dat de rechter-commissaris de hiervoor onder 17 genoemde onderzoekshandelingen verricht

Bericht van mr. Spong van 22 maart 2019:

“Bij de rechter-commissaris zijn op verzoek van mijn kantoorgenoot Van Reydt en mij c.q. de Groninger Bodem Beweging 12 getuigen gehoord. We hebben het OM gevraagd het onderzoek uit te breiden naar Zeerijp. Dat verzoek is ingewilligd. Thans doet het OM buiten de onderzoeksoopdracht van het hof nog meer onderzoek, onder andere naar Zeerijp. “

2. Het bestuursrecht

Mijnbouwwet 2002

Artikel 6

- Het is verboden zonder vergunning van Onze Minister:
 - ...
 - b. delfstoffen te winnen;

Artikel 34

- 1. Het winnen van delfstoffen (...) geschiedt overeenkomstig een winningsplan.
- 2. De houder van een winningsvergunning (...) dient een winningsplan in bij Onze Minister.
- 3. Het winningsplan behoeft de instemming van Onze Minister

Afdeling Bestuursrechtspraak: Beslissing van 15 november 2017

(ECLI:NL:RVS:2017:3156):

- vernietigt Instemmingsbesluit minister Economische Zaken waarin hij toestond dat NAM de komende 5 jaren 21.6 miljard m³ gas per jaar mag winnen uit het Groningenveld;
- leveringszekerheid is belangrijk, maar minister moet de risico's van de gaswinning voor de mensen in het aardbevingsgebied onderzoeken en in de afweging betrekken.

3. Het privaatrecht

Twee wegen om op grond van het burgerlijk recht 'gelijk' te halen:

- a. burgerlijke rechter
- b. protocollen (1. NAM 2. Wiebes)

ad a. burgerlijke rechter

Rechtsgang:

*Rechtbank Noord-Nederland

- kantonrechter (tot € 25.000)

- rechtbank

*Hof Arnhem/Leeuwarden

*Hoge Raad

*Prejudiciële vragen

reeds in praktijk gebracht:

Rechtbank Noord-Nederland heeft al enkele belangrijke uitspraken gedaan:

- past bewijsvermoeden toe
- heeft immateriële schade toegekend
- heeft waardevermindering van gebouwen toegekend (in hoger beroep bekrachtigd door hof Arnhem/Leeuwarden)
- prejudiciële vragen gesteld aan HR (vonnis 10 oktober 2018)

ad b. Protocollen

I. NAM

2016: samenwerking NAM, Ministerie en Nationaal
Coördinator Groningen (NCG)

--- Arbiter bodembeweging

procedure:

- alleen fysieke schade
- Centrum Veilig Wonen ----> deskundige
- recht op contra-deskundige
- arbiter

voordelen:

- geen kosten (geen advocaat, geen kosten procedure, geen kosten deskundigen)
- hoge kwaliteit arbiters

nadelen:

- tegenwerking NAM
- alleen fysieke schade (dus voor andere schades: naar rechtbank)

Per 1/4/2017 geëindigd

Redenen:

1. bevolking en politiek: NAM (veroorzaker) moet uit procedure, geen eerlijke procedure voor onafhankelijke rechter!
2. NAM: arbiters gingen veel te ver

Pogingen 2de Protocol NAM

- tot mislukken gedoemd (NAM wilde minder, burgers meer)
- schadezaken (stilgelegd per 1/4/2017) liepen op
- inzicht: Staat heeft verantwoordelijkheid te dragen

oktober 2017: rapport Commissie Hammerstein (met Asser en vd Bunt)

II. Wiebes, Besluit 31/1/2018 met bijbehorend Protocol --->TCMG

Bestuursrechtelijke procedure:

- *bestuursorgaan
 - *bezwaar (bezwaarcommissie)
 - *bestuursorgaan, beslissing op bezwaar
 - *bestuursrechter (rechtbank)
 - *Afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State
-
- Schademeldingen vanaf 1 april 2017;
 - fysieke schade (en materiele schade als gevolg daarvan ?!);
 - *privaatrechtelijke* aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht, inclusief bewijsvermoeden;
 - zal dat *ruimhartig* doen

Wet Instituut Mijnbouw Groningen

- dezelfde positie en taak als TCMG (zelfstandig bestuursorgaan, toepassing van het *privaatrechtelijke* aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht, inclusief bewijsvermoeden)

Belangrijke verschillen t.o.v. TCMG:

- *alle* soorten schade
- burgerlijke rechter moet schadevorderingen niet ontvankelijk verklaren (*nog niet zeker*)

Voordelen Protocollen t.o.v. burgerlijke rechter

Enorme voordelen:

- toegankelijkheid: lage drempel (vergelijkbaar NAM-protocol)
- kosten: (geen griffierecht, geen verplichte advocaat, geen kosten deskundigen)
- sneller

Civilisten:

- moeten we ons schamen?

(artikel Ruth de Bock NJB: Mijnbouwschade in Groningen.

Waar is de civiele rechter?)

- we maken ons zorgen

Zorgen van civilisten

- a. Zorgen om de toepassing van het aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht en bewijsrecht
- b. Zorgen over de opstelling van de commissie en de bestuursrechter
- c. Zorgen over de bestuursrechtelijke procedure

ad a

aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht/bewijsrecht

Burgerlijk Wetboek:

- * daarin de (algemene) onrechtmatige daad (art. 6:162)
- * daarin artikel 7:177 BW: NAM als exploitant aansprakelijk
- * daarin artikel 7: 177a BW: wettelijk bewijsvermoeden

schade:

- * problematiek: meer soorten schade met eigen kenmerken (bv fysieke schade, omzetschade, waardevermindering, immateriële schade (letselschade))
- * problematiek: wijze van schadeberekening (concreet of abstract)
- * problematiek: gedupeerde mag er niet beter van worden (voordeelstoerekening)
- * problematiek : schade (mede) ontstaan door toedoen gedupeerde (eigen schuld)

causaal verband (gaswinning oorzaak van de schade?)

- * meer schadeoorzaken (bv heiwerkzaamheden en aardbeving)
- * zeer slecht onderhouden gebouw
- * oud kwetsbaar gebouw

Hebben bestuursrecht deskundigen wel kaas
gegeten van het civiele aansprakelijkheids- en
schadevergoedingsrecht, welke ervaring hebben
zij met schadevergoeding, en hoe gaan ze
daarmee om?

Kaas gegeten van het bewijsrecht?

de civiele procedure is een procedure tussen twee partijen:

* de ene partij stelt, de andere betwist gemotiveerd ---> bewijslevering is nodig

* goed uitgewerkt bewijsrecht

(begrippen: bewijslast; omkering bewijslast; vermoedens: feitelijke en wettelijke, zoals

bij gaswinningschade: wettelijk bewijsvermoeden van art. 6:177a)

Hoe zullen zij omgaan met het wettelijk bewijsvermoeden (177a)?

Asser schrijft (rapport Hammerstein, p. 39)?:

“Het gevolg van deze verdeling van de bewijslast is dat de arbiter/rechter voor de beoordeling van het door de NAM te leveren tegenbewijs tegen het vermoeden als uitgangspunt moet hanteren dat indien na bewijslevering onzekerheid ten aanzien van de causaliteit bestaat, dit voor rekening van de NAM komt”.

- is de bestuursrecht deskundige het daarmee eens?

ad b

Zorgen over de opstelling van de rechter:

- wie bedenkt de verweren die anders door de NAM zouden worden aangevoerd?
- is dat nu de taak van de TCMG?
- hoe stelt TCMG (Instituut) zich op t.a.v. die verweren? Met *ruimhartigheid*?
- hoe instrueren zij de deskundigen, inclusief eventuele verweren?

ad c

Zorgen over de bestuursrechtelijke procedure

Ruimte voor nieuwe stellingen/bewijsmiddelen/aanpassing
schadevergoedingsverzoek?

(beoordeelt de bestuursrechter het schadeverzoek of het besluit TCMG?)

Ten slotte twee vragen:

Eerste vraag

Wat vindt u van het idee van Ruth de Bock om na de beslissing van het Instituut een rechtsgang open te stellen bij de civiele rechter (en dus niet bij de bestuursrechtafdeling van de rechtbank), met alle gevolgen van dien?

Laatste vraag:

Hoe gaan we ervoor zorgen dat een burger (of bedrijf) die door gaswinning schade heeft geleden, bij de bestuursrechter **nooit** minder krijgt dan hij bij de burgerlijke rechter zou hebben gekregen?